

บทที่ ๗

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕-ปัจจุบัน

พระมหาพุทธพิชาญ โยธาสโน

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

เมื่อศึกษาเนื้อหาในบทเรียนนี้แล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

๑. ระบุสาเหตุของการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้
๒. วิเคราะห์โครงสร้างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้
๓. วิเคราะห์สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้
๔. ระบุสาเหตุของการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้
๕. อธิบายการแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ไทยได้
๖. ระบุสาเหตุการตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕, พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้

ขอบข่ายเนื้อหา

- การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
- การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

๗.๑ การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มีสาเหตุ โครงสร้างและสาระสำคัญที่พึงศึกษา ดังต่อไปนี้

๗.๑.๑ สาเหตุของการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ เกิดจากความต้องการของรัฐบาลในสมัยนั้นซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ที่มุ่งปรับปรุงรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำที่เข้มแข็ง เห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่กำหนดให้มีการถ่วงดุลอำนาจกันนั้น นำมาซึ่งความล่าช้าและขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็นสามฝ่าย คือ สังฆสภา สังฆมนตรี และคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นระบบที่มีผลบั่นทอนประสิทธิภาพในการดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้น ในปี พ.ศ.๒๕๐๓ เสร็จแล้วรัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ

“โดยที่การดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช องค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองสถาพรแห่งพระพุทธศาสนา”¹

๗.๑.๒ โครงสร้างของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

โครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ใน ๒ ตำแหน่ง คือ ตำแหน่งองค์สกลมหาสังฆปริณายกหรือองค์ประมุขแห่งคณะสงฆ์ไทย กับตำแหน่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคม อันเป็นองค์กรสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ทั่วประเทศ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มาตรา ๘ และ มาตรา ๙

อำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในการปกครองคณะสงฆ์ คือการออกกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้องบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มติและประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ให้ใช้บังคับได้ ทั้งนี้ เพื่อการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ไทย ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ มีศีลาจารวัตรและปฏิปทาน่าเลื่อมใส

มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย มีสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงเป็นประธาน และมีกรรมการอื่นอีก จำนวน ๑๗ รูป ร่วมเป็นผู้บริหารระดับสูงในกิจการงานคณะสงฆ์

กรรมการมหาเถรสมาคม มีวาระการประชุมเดือนละหนึ่งครั้ง เพื่อบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ และพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองด้านการศึกษา การเผยแผ่หลักพุทธธรรมและการสาธารณสงเคราะห์ของพระพุทธศาสนาสืบไป ดังรูปที่ ๗.๑

¹ พระเมธีธรรมาภรณ์, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๔๓.

ภาพที่ ๗.๑ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

๗.๑.๓ สารสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

สารสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ พอสรุปได้ดังนี้

๑. ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ซึ่ง รวมหมายถึงการยกเลิกสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ส่วนอำนาจที่องค์กรทั้งสามเคยเป็นผู้ใช้แยกจากกันให้สมเด็จพระสังฆราช และมหาเถรสมาคมเป็นผู้ใช้
๒. ผลที่ตามมาก็คือ การยกเลิกตำแหน่งประธานสังฆสภา สังฆนายก และประธานคณะวินัยธร อำนาจหน้าที่ของตำแหน่งทั้งสามถูกรวมกันเข้าและมอบให้ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมเป็นผู้ใช้
๓. อำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชาคณะสงฆ์เป็นของสมเด็จพระสังฆราช ผู้ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ใน ๒ ตำแหน่งคือ

๓.๑ โดยตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก หรือประมุขสงฆ์ไทยทรงบัญชา การคณะสงฆ์เอง และทรงรับผิดชอบเองตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘

๓.๒ โดยตำแหน่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ร่วมกับมหาเถรสมาคมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙ และมาตรา ๑๘

๔. มหาเถรสมาคม ประกอบด้วย

๔.๑ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ มหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช

๔.๒ สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ปัจจุบันมีสมเด็จพระราชาคณะทั้งสิ้น ๘ รูป

๔.๓ พระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวน ไม่ต่ำกว่า ๔ รูปและไม่เกิน ๘ รูปเป็นกรรมการอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี ตามปกติสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งกรรมการครบทั้ง ๘ รูป จึงทำให้จำนวนกรรมการมหาเถรสมาคมแต่ละชุดมี ๑๗ รูป อันประกอบด้วย สมเด็จพระราชาคณะ ๘ รูป กรรมการที่สมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้ง ๘ รูป และสมเด็จพระสังฆราชในฐานะประธานกรรมการ ๑ รูป

๕. อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๘ มีความว่า

“มาตรา ๑๘ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย เพื่อการนี้ให้มีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบหรือออกคำสั่งโดยไม่ขัดหรือ แย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้”

จะเห็นได้ว่า อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตามมาตรานี้มีความหมายกว้าง ขวางมาก เพราะถ้าพิจารณา เทียบเคียงกับอำนาจหน้าที่ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรีและคณะวินัยธรรมที่บัญญัติแยกอำนาจกันไว้ในพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ แล้วจะพบว่าอำนาจหน้าที่ต่างๆ ทั้งสามส่วนนั้นได้รวมกันเป็นอำนาจ หน้าที่ของมหาเถรสมาคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ อำนาจหน้าที่ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธรรมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

ฉะนั้น อำนาจหน้าที่ “ปกครองคณะสงฆ์” ของมหาเถรสมาคมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ นี้ จึงมิได้หมายถึงเฉพาะ อำนาจหน้าที่บริหารการคณะสงฆ์ของคณะสังฆมนตรีเท่านั้น แต่ยังหมายถึงอำนาจหน้าที่ตราสังฆานัติของสังฆสภาและ อำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ของคณะวินัยธรรมชั้นฎีกาอีกด้วย

๗.๒ การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มีประเด็นสาระสำคัญ ดังนี้

๗.๒.๑ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕

ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ นั้น อาศัยเหตุผลพอสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ได้ใช้บังคับเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติบางมาตราไม่ ชัดเจนไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และในบางกรณีมิได้บัญญัติไว้ ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ จึงเป็น การสมควรที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ให้เหมาะสมต่อไป โดย เพิ่มเติมบทนิยามเพื่อให้ได้ความชัดเจน และสะดวกในการตีความปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ให้มีเพียงพระองค์เดียว เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาขัดแย้งในวงการคณะสงฆ์ กำหนดขั้นตอนการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน สมเด็จพระสังฆราช กำหนดอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคมให้ชัดเจน กำหนดให้มีเจ้าคณะใหญ่เพื่อทำ หน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสละสมณเพศ ของพระภิกษุ พร้อมทั้งกำหนดให้พระภิกษุต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศนั้น ต้องสีกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำ วินิจฉัยนั้น เพิ่มเติมบทบัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลและให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากได้มีการแก้ไขประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๗๒ มีผลให้วัดไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงต้อง บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายนี้ เพื่อประโยชน์ในการปกครองดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัด เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัดร้าง ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มิได้บัญญัติไว้ ปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์และที่ศาสนสมบัติกลางให้แก่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้องและได้รับคำผาติกรรมแล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา เพื่อให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และได้บัญญัติเพิ่มเติม ห้ามมิให้ผู้ใดยกอายุความขึ้นต่อสู้ที่ศาสนสมบัติกลาง พร้อมทั้งกำหนดให้เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ใน ความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี เพื่อเป็นการคุ้มครองที่ศาสนสมบัติกลางอันเป็นทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา เพิ่มเติมบท กำหนดโทษผู้ที่หมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อสมเด็จพระสังฆราช เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มิได้บัญญัติไว้ อีกทั้งปรับปรุงบทกำหนดโทษให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ นี้ มีผลใช้บังคับเป็นเวลานานถึง ๓๐ ปี จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติม ในพ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติใน ฐานะรัฐสภา พระราชบัญญัติ ฉบับหลังนี้ เพียงแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดปลีกย่อยของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ไม่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์แต่อย่างใด ความข้อนี้ ปรากฏชัดเจนอยู่ในเหตุผลในการ

ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ คือ

“โดยที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว สมควรปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชและการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช การแต่งตั้งถอดถอนสมณศักดิ์พระภิกษุ อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคม การปกครอง การละสมณเพศของคณะสงฆ์และคณะสงฆ์อื่น วัด การดูแลรักษาวัด ทรัพย์สินของวัดและศาสนสมบัติกลาง ตลอดจนการปรับปรุงบทกำหนดโทษ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ มาตรา ๗ กำหนดให้คณะสงฆ์ไทย มีสมเด็จพระสังฆราชเพียงองค์เดียว ในกรณีตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชว่างลง พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ เป็นสมเด็จพระสังฆราช คำว่า “สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์” หมายความว่า สมเด็จพระราชาคณะที่ได้รับสถาปนาเป็นพระราชาคณะชั้นสมเด็จก่อนสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่น

มาตรา ๑๒ เพิ่มจำนวนกรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งสมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้งจากพระราชาคณะไม่เกิน ๑๒ รูป ดังนั้น คณะกรรมการมหาเถรสมาคมในปัจจุบัน มีกรรมการทั้งสิ้น ๒๑ รูป ประกอบด้วย

๑. สมเด็จพระราชาคณะผู้เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ๘ รูป
๒. กรรมการที่สมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้ง ๑๒ รูป
๓. และสมเด็จพระสังฆราชในฐานะประธานกรรมการ ๑ รูป

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ ตรี กำหนดอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมไว้ชัดเจนกว่าที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ดังนี้

มาตรา ๑๕ ตรี มหาเถรสมาคม มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
- (๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- (๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

- (๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่น

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ ให้อำนาจมหาเถรสมาคมแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อช่วยงานมหาเถรสมาคม ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑๘ สมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ การฝ่ายต่างๆ ตามมติมหาเถรสมาคม ประกอบด้วยพระภิกษุหรือบุคคลอื่นจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณากลับกรองเรื่องที่จะเสนอต่อมหาเถรสมาคม และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมายโดยขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม

การจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ การแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหรืออนุกรรมการ และระเบียบการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคม

ส่วนการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้เป็นไปตามความในมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่กำหนด ตำแหน่งพระสังฆาธิการ หรือผู้ปกครองคณะสงฆ์ ตามลำดับชั้นดังต่อไปนี้

- เจ้าคณะภาค
- เจ้าคณะจังหวัด
- เจ้าคณะอำเภอ
- เจ้าคณะตำบล
- เจ้าอาวาส

มีข้อสังเกตว่า ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ๔ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะใหญ่คณะเหนือ เจ้าคณะใหญ่คณะใต้ เจ้าคณะใหญ่

คณะกลาง และเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุติกนิกาย ซึ่งเคยรวมกันเป็นมหาเถรสมาคม ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ต่อมาตำแหน่งทั้งสี่ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ทั้งนี้ เพื่อรวมคณะสงฆ์มหานิกายกับคณะธรรมยุติกนิกายเข้าด้วยกัน ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ไม่มีมาตราใดกล่าวถึงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ทั้งสี่ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ไม่มีตำแหน่งดังกล่าวอยู่ในการจัดองค์กรการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบัน ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ทั้งสี่ยังคงมีอยู่ และนั่นก็หมายถึงว่า คณะสงฆ์มหานิกายกับคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายยังแยกกันปกครองอย่างเป็นอิสระจากกัน ภายใต้รัฐบาลสงฆ์เดียวกันคือมหาเถรสมาคม คณะสงฆ์ไทย จึงเปรียบเหมือนกับมังกรสองตัวที่มีหัวเดียวกัน

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ คณะสงฆ์มหานิกายและคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย มีองค์กรปกครองสูงสุดร่วมกัน คือ มหาเถรสมาคม กรรมการมหาเถรสมาคมครึ่งหนึ่งมาจากคณะมหานิกาย อีกครึ่งหนึ่งมาจากคณะธรรมยุติกนิกาย รวมกันเป็นกรรมการมหาเถรสมาคม มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ตามกฎหมาย ดังนั้น ในระดับมหาเถรสมาคมเป็นการปกครองร่วมกันโดยถือนโยบายเดียวกัน แต่แยกปกครองในระดับต่ำกว่ามหาเถรสมาคม ดังจะเห็นได้จากกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๐๖ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ข้อ ๔ มีความว่า

“การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุ สามเณรในนิกายนั้นๆ”

ข้อนี้หมายความว่าคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายแบ่งสายการปกครองบังคับบัญชาเป็นเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส ฝ่ายมหานิกายปกครองดูแลกิจการคณะสงฆ์เฉพาะฝ่ายมหานิกาย คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ก็แบ่งสายการปกครองทุกตำแหน่ง ตั้งแต่เจ้าคณะภาคถึงเจ้าอาวาสฝ่ายธรรมยุต ปกครองดูแลกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตคู่ขนานกันไป

แม้ว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จะไม่ได้กล่าวถึง ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ไว้ก็จริง แต่กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๐๖ ข้อ ๖ ได้เพิ่มตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่เข้ามาในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ และมีการแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่เรื่อยมาจนกระทั่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติให้มีตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ไว้ดังนี้

“มาตรา ๒๐ ทวิ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์

การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม”

เจ้าคณะใหญ่ปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะภาค แบ่งออกเป็น เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายมหานิกายและเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย มีอำนาจบังคับบัญชาสูงสุดในคณะสงฆ์แต่ละนิกาย ในสายการบังคับบัญชา เจ้าคณะใหญ่ยังต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม แต่ในทางปฏิบัติเจ้าคณะใหญ่มักเป็นกรรมการมหาเถรสมาคม อีกตำแหน่งหนึ่ง เจ้าคณะใหญ่ทั้งห้า มีเขตการปกครองดังนี้

(๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๑, ๒, ๓, ๑๓, ๑๔ และ ๑๕

(๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๔, ๕, ๖ และ ๗

(๓) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๑๖, ๑๗ และ ๑๘

(๔) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค ๘, ๙, ๑๐, ๑๑ และ

๑๒

(๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุติกนิกาย ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายทุกภาค

เขตการปกครองคณะสงฆ์ทั้ง ๑๘ ภาค ประกอบด้วยจังหวัด ต่างๆ ดังนี้

ภาค ๑ มี ๔ จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานีและสมุทรปราการ

ภาค ๒ มี ๓ จังหวัด คือ พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และ สระบุรี
 ภาค ๓ มี ๔ จังหวัด คือ ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี
 ภาค ๔ มี ๔ จังหวัด คือ นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร และเพชรบูรณ์
 ภาค ๕ มี ๔ จังหวัด คือ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก และอุตรดิตถ์
 ภาค ๖ มี ๕ จังหวัด คือ ลำปาง พะเยา เชียงราย แพร่ และน่าน
 ภาค ๗ มี ๓ จังหวัด คือ เชียงใหม่ ลำพูน และ แม่ฮ่องสอน
 ภาค ๘ มี ๕ จังหวัด คือ อุตรธานี หนองคาย เลย สกลนคร และหนองบัวลำภู
 ภาค ๙ มี ๔ จังหวัด คือ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด
 ภาค ๑๐ มี ๕ จังหวัด คือ อุบลราชธานี ยโสธร มุกดาหาร ศรีสะเกษและนครพนม
 ภาค ๑๑ มี ๔ จังหวัด คือ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และ สุรินทร์
 ภาค ๑๒ มี ๔ จังหวัด คือ ปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทราและสระแก้ว
 ภาค ๑๓ มี ๔ จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด
 ภาค ๑๔ มี ๔ จังหวัด คือ นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสาคร
 ภาค ๑๕ มี ๔ จังหวัด คือ ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม และประจวบคีรีขันธ์
 ภาค ๑๖ มี ๓ จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และชุมพร
 ภาค ๑๗ มี ๕ จังหวัด คือ ภูเก็ต ตรัง พังงา กระบี่ และระนอง
 ภาค ๑๘ มี ๖ จังหวัด คือ สงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส²

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ที่ประกาศใช้^๒ เป็นการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันให้เหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น มิใช่เป็นการแก้ไขยกร่างพระราชบัญญัติขึ้นใหม่หรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างใหม่แต่ประการใด เพียงแต่เป็นการแก้ไข เพิ่มเติมให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และเพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ โดยเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ จำนวน ๑๖ มาตรา และเพิ่มเติมจำนวน ๙ มาตรา ดังนี้

๑. เพิ่มเติมมาตรา ๕ ทวิ และมาตรา ๕ ตริ เพื่อกำหนดบทนิยามให้ได้ความชัดเจนสะดวกในการตีความ เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มิได้กำหนดบทนิยามไว้และเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการแต่งตั้งและถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุ

๒. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗ มาตรา ๙ และมาตรา ๑๐ เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสถาปนาสมเด็จ พระสังฆราชให้มีเพียงพระองค์เดียว กำหนดขั้นตอนการสถาปนาสมเด็จ พระสังฆราช และการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จ พระสังฆราช

๓. แก้ไขมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และ มาตรา ๒๐ และเพิ่มเติมมาตรา ๑๕ ทวิ มาตรา ๑๕ ตริ และมาตรา ๑๕ จัตวา เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคม กรรมการมหาเถรสมาคม และคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคม เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

๔. เพิ่มเติมมาตรา ๒๐ ทวิ เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสละสมณเพศของพระภิกษุให้เหมาะสม

๕. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๗ เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสละสมณเพศของพระภิกษุให้เหมาะสม

๖. แก้ไขมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๕ และเพิ่มเติมมาตรา ๓๒ ทวิ เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยวัด การดูแลรักษาวัด ทรัพย์สินของวัด วัดร้าง และศาสนสมบัติกลางให้เหมาะสม

๗. แก้ไขมาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔ ทวิ และเพิ่มเติมมาตรา ๔๔ ทวิ มาตรา ๔๔ ตริ เพื่อปรับปรุงบท กำหนดโทษให้เหมาะสม

² พระเมธีธรรมาภรณ์, การปกครองคณะสงฆ์ไทย,(กรุงเทพฯ:มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙), หน้า ๔๔-๕๔.

๘. แก้ไขมาตรา ๔๖ เกี่ยวกับคณะสงฆ์อื่นให้ชัดเจน

๗.๒.๒ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และ พ. ศ.๒๕๔๗

เป็นที่ประจักษ์ว่า ประเด็นสำคัญในการออกพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และ พ.ศ.๒๕๔๗ มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ เนื่องจากการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชในกรณีไม่มีสมเด็จพระสังฆราช หรือสมเด็จพระสังฆราชไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ได้กำหนดให้แต่งตั้ง หรือเลือกสมเด็จพระราชาคณะเพียงรูปเดียว ซึ่งปรากฏเป็นเหตุขัดข้องจนเกิดความไม่สงบเรียบร้อยในการปกครองคณะสงฆ์ และวงการพุทธศาสนา ชน และอาจถึงขั้นนำไปสู่ความไม่ปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้จากความแตกแยกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่คณะสงฆ์ จึงสมควรกำหนดให้มีผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชในรูปองค์คณะ ซึ่งแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชาคณะหลายรูป เพื่อให้อำนาจร่วมกันในการบัญชาคณะสงฆ์ เพื่อความสงบเรียบร้อยยิ่งขึ้นและสร้างสมานฉันท์เพิ่มขึ้นอีกวิธีการหนึ่งและโดยที่ขณะนี้ สมเด็จพระสังฆราชมีพระชนมายุสูง อีกทั้งอยู่ระหว่างประทับเพื่อรักษาพระสุขภาพ คณะแพทย์เห็นว่าควรประทับรักษาพระองค์และอยู่ในความดูแลของคณะแพทย์ จำเป็นต้องมีผู้ปฏิบัติหน้าที่ หรือคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชโดยเร่งด่วน จึงสมควรแก้ไขเหตุขัดข้องเพื่อให้มีความสงบเรียบร้อยในประเทศขึ้น โดยเร็ว นับเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

การแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรานี้ ถ้าสมเด็จพระสังฆราชทรงเห็นเป็นการสมควรสำหรับกรณีที่มีเหตุตามวรรคสาม หรือกรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่ เห็นเป็นการสมควรสำหรับกรณีที่มีเหตุตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสี่ อาจพิจารณาเลือกสมเด็จพระราชาคณะหลายรูปที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เพื่อให้เป็นคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชแทนผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง หรือแทนการดำเนิน การตามวรรคสอง วรรคสาม หรือวรรคสี่ แล้วแต่กรณีได้ และจะให้มิผู้ช่วยหรือที่ปรึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวด้วยก็ได้ วิธีดำเนินการของคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชให้เป็นไปตามที่คณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชกำหนด เมื่อมีการแต่งตั้งหรือเลือกผู้ปฏิบัติหน้าที่ หรือคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรานี้แล้ว ให้นายก รัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

สรุปท้ายบท

กล่าวโดยสรุป การปกครองคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติฉบับใหม่นี้ มีหลักการสำคัญ คือการมอบอำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ไว้กับมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นประธาน การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มอบอำนาจการปกครองทั้งหมดไว้กับมหาเถรสมาคมเช่นนี้ ด้วยเหตุผลที่ต้องการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ โดยไม่ต้องประสบกับอุปสรรคล่าช้าอันเนื่องจากการถ่วงดุลอำนาจในระบบสงฆ์สภา เนื่องจากมหาเถรสมาคม มีอำนาจการปกครองคณะสงฆ์อย่างกว้างขวางมาก ความเจริญหรือความล้าหลังของคณะสงฆ์ส่วนใหญ่ จึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารงานคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคม ทั้งนี้ เพราะมหาเถรสมาคมได้อำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสำคัญไว้ทั้งหมด ถ้ามหาเถรสมาคมประกอบไปด้วยกรรมการส่วนใหญ่ที่มีความรู้และความสามารถดี นโยบายใหม่ๆ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จะได้รับการประกาศใช้ มหาเถรสมาคม โดยการสนับสนุนของรัฐบาล สามารถออกคำสั่งให้คณะสงฆ์ทั่วราชอาณาจักรปฏิบัติตามได้ ผู้พร้อมจะปฏิบัติตามคำสั่งมหาเถรสมาคมก็ คือ เจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครองคณะสงฆ์ ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะใหญ่ลงไปจนถึงระดับเจ้าอาวาส

อย่างไรดี แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ จะมีส่วนดีตรงที่ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างมหานิกายกับธรรมยุติกนิกาย และทำให้มีเอกภาพเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ไทยได้ก็จริง แต่กระนั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ ก็ได้สร้างปัญหาให้แก่การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้งนี้ เพราะมีการยกเลิก “องค์กร” หรือ “กระทรวง” แล้วมอบงานทั้งหมด ให้อยู่ในความรับผิดชอบของกรรมการมหาเถรสมาคม ว่าโดยหลักการ กรรมการมหาเถรสมาคมแต่ละรูป ต้องรับภาระกำกับดูแลงานปกครอง งานศึกษา งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการและงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ การวินิจฉัยสั่งการแต่ละครั้งต้องอาศัยมติร่วมกันของมหาเถรสมาคม มีหลายครั้งที่มีเรื่องสับสนเกี่ยวเนื่องการคณะสงฆ์เกิดขึ้น ประชาชนรอรู้ว่าคณะสงฆ์จะจัดการอย่างไร ปรากฏว่ากรรมการมหาเถรสมาคมแต่ละรูป ยังทำอะไรไม่ได้ จนกว่าจะมีการประชุมกรรมการมหาเถรสมาคม เพื่อพิจารณาเรื่องนั้น เพื่อแก้ปัญหาที่กฎหมายคณะสงฆ์น่าจะกำหนดให้มี “องค์กร” หรือ “กระทรวง” ซึ่งอยู่ในกำกับดูแลของกรรมการมหาเถรสมาคมบางรูปผู้ทำหน้าที่สังฆมนตรี มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการในเรื่องนั้นๆ แล้วจึงรายงานมหาเถรสมาคม แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๑๙ จะให้อำนาจสมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือ คณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆตามมติมหาเถรสมาคม เพื่อกลั่นกรองเรื่องที่จะเสนอมหาเถรสมาคม และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย แต่มีข้อสังเกตว่าคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการเหล่านี้มีหน้าที่เพียง “กลั่นกรองเรื่อง” เพื่อเสนอมหาเถรสมาคมเท่านั้น อำนาจในการวินิจฉัยสั่งการยังอยู่ที่มหาเถรสมาคม ในทางปฏิบัติมหาเถรสมาคม สามารถมอบอำนาจให้คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการปฏิบัติหน้าที่ประจำ “องค์กร” หรือ “กระทรวง” ตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด เช่น คณะกรรมการปกครอง คณะกรรมการศึกษา คณะกรรมการเผยแผ่ให้คณะกรรมการเหล่านี้มีสำนักงานประจำและมีหน้าที่ประจำเช่นเดียวกับหน่วยงานของรัฐ ผลดีของการมีสำนักงานถาวรและคณะกรรมการถาวร ก็คือความต่อเนื่องของเอกสารและการปฏิบัติงาน ไม่ว่าคณะกรรมการจะเปลี่ยนไปที่ชุดก็ตาม งานยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเอกสารสำคัญก็ไม่สูญหาย ทั้งคณะกรรมการชุดใหม่ยังอาศัยเอกสารเหล่านั้นเพื่อศึกษางานเก่าไปด้วย ข้อสำคัญก็คือ คณะกรรมการหรืออนุกรรมการต้องมีวาระการดำรงตำแหน่งไม่เกินสี่ปีเหมือนคณะรัฐมนตรีของฝ่ายบ้านเมือง

ส่วนประเด็นสาระสำคัญของการออกพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมนี้ ด้วยการบริหารงานคณะสงฆ์ไม่สามารถดำเนินกิจการงานคณะสงฆ์ได้ เพราะประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ประชวรและประทับรักษาพระสุขภาพเป็นเวลานานนับปี ไม่สามารถทรงเข้าร่วมประชุมได้ ด้วยประเด็นดังกล่าวนี้ อาจเกิดความเสียหายต่อวงการคณะสงฆ์ในการบริหารการตัดสินใจในนโยบายหลัก โดยภาพรวม จึงจำเป็นต้องมีประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน สมเด็จพระสังฆราช องค์ประธานในการประชุมกรรมการมหาเถรสมาคม ด้วยการออกพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ พ.ศ.๒๕๔๗ โดยความเห็นชอบของทั้งพุทธจักร คือ กรรมการมหาเถรสมาคม และราชอาณาจักร คือ คณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารโดยตรง ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองในการพัฒนา ด้านการศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย และความมั่นคงศรัทธายั่งยืนสถาพรของพระพุทธศาสนาสืบไป

เพราะฉะนั้น ก่อนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แต่ละครั้ง จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐควรทำการศึกษา และ วิจัยถึงผลได้ผลเสียที่จะตามมาพร้อมจัดประชุม สัมมนาพระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้เกี่ยวข้องทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อตรากฎหมายที่เหมาะสม สำหรับวงการคณะสงฆ์ไทยโดยรวมต่อไป

คำถามท้ายบท

๑. จงอธิบายเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มาโดยละเอียด
๒. อำนาจหน้าที่กรรมการมหาเถรสมาคมมีขอบข่ายในการบริหารงานคณะสงฆ์อย่างไร
๓. จงอธิบายการแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕
๔. การตรากฎหมายทั้งในพุทธจักรและอาณาจักรจำเป็นต้องสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร
๕. จงอธิบายหัวข้อต่อไปนี้ มาพอสังเขป
 - ๕.๑ อำนาจในการตราพระราชบัญญัติ
 - ๕.๒ สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ
 - ๕.๓ กระบวนการตราพระราชกำหนด
 - ๕.๔ สาระสำคัญของพระราชกำหนด

เอกสารอ้างอิงประจำบท

พีรพล กนกวลัย. **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๘.

พระเมธีธรรมาภรณ์. (ประยูร ธมมจิตโต). **ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พระเมธีธรรมาภรณ์. (ประยูร ธมมจิตโต) **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มุลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระวิสุทธิโสภณ (สำรวม ปิยธมโม). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

แสวง อุดมศรี. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.